

IN A. HANS KINDERBIBLIOTHEEK VERSCHENEN REEDS

Drie maanden onder de sneeuw. — Sint-Gregoriusdag op school. — De heks uit de Duinen. — Zwarte Ko. — Aan de Molenbeek. — Een oedig meisje. — Karel Cogge. — Het Wonderlijk gezelschap. — De lange Vluchteling. — De Mechelsche Toren en Jef Denijn. — Het kermismeisje. — Willem Tell. — Beter een lap dan een scheur. — Har- n van Goud. — Het verdronken land van Saaftinge. — De Fee van den Kluisberg. — De Zinneloozen te Gheel. — De hut op de Heide. — Hugo Verriest. — De Klok van Stuyvekenskerke. — De Land- ooper. — En toch Feest. — Sinterklaas in 't Veerhuis. — Grapjes. — De Vriezeman. — Verdwaald en terecht. — De Jongens van West- oozebeke. — De Jongens van den Waterkant. — De kleine Smokke- lar, (De Cort). — De Verdronken Stad. — Nog Grapjes. — Het Veesje van Brugge. — Plezierige Vacantie. — De gestoorde Reis. — Het kindje van de Zee. — In de Moeren. — De Bezembinders van Kleit. — De vlucht in een koffer. — De man in den toren. — Preekwoorden in verhalen. — De Gierigaard. — Schoone daden. — De Veerman van 't Zwin. — Het Grafje in de Duinen. — Verhalen. — Zonder Ouders. — Brugge en Omgeving. — Eerlijk duurt 't langst. — De kleine Verspieder. — Weer Thuis (Van Kalken). — Een Las- g Geschenk. — Broederlijke. — Kerstfeest in Vlaanderen. — Arme edelares (De Cort). — De verloren Zoon. — In 't bosch van Hout- ulat. — Nog Gered (B. Hans). — Uit de oude Doos. — Dokter anner en Jenny (J. G. Ten Heuvel). — Moeder Eyer. — Streng- inters. — De Wees in Londen. — Sinterklaas op de Heide. — De nderen van den Zeeloods. — Bij de Boschkerels. — De kinderen an den Smokkelaar. — De Panschklokken. — De Landverhuizers. — eeuwtje van Damme. — Van alles wat. — Nieuwsgierig Aarje. — De loedige Kermisjongen (Carmen Maerten). — Trouwe Vriendschap. — ie wel doet wel ontmoet. — Aan de Kust. — Het Bultje. — De astoor van Lapscheure. — Samen uit. — De Verrassing van Ouden- arde. — Kwaad voor Goed. — Een Pak van 't Hart. — Vader- ndsche Verhalen. — In de Hooge Venen. — Naastenliefde. — loogmoed komt voor den val. — De overwintering op Nova-Zembla. — Uit onze geschiedenis. — Willem's verbeteringschool (B. Hans). — oe Sinterklaas hielp. — In grooten Nood (Annie Hans). — Kerstmis an Zee. — Onverwacht Bezoek. — De Jonge Boschwachter.

RICHT U VOOR KINDERBIBLIOTHEEK TOT A. HANS-VAN DER MEULEN
KONTICH

ALLE DEELTJES NOG VERKRIJGBAAR AAN 50 OM. ABONNEMENT 6,50 FR.
PER 3 MAANDEN. — ELKE WEEK EEN BOEKJE.

VOOR KATALOGUS ROMANS, TOT B. H. HANS,
HUIS GUIDO GEZELLE, KONTICH.

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

Nr. 210.

A. HANS

In het verwoest Vlaanderen

Houten oorlogshuizen.

Uitgave A. Hans-Van der Meulen, Kontich

A. HANS.

Nr. 210.

Tweede druk.

In het verwoest Vlaanderen

IN HET VERWOEST VLAANDEREN.

I.

Stiene beefde van blijdschap. Eindelijk, eindelijk had ze een brief in handen. En ze zag op het adres het geschrift van Fiel, haar broer. Fiel leefde dus nog ! O, weken had Stiene op dit bericht gewacht.

Ze was helpster in een hospitaal van De Panne, waar nu met den oorlog, zooveel gewonde soldaten kwamen. Fiel, de broer van Stiene, was ook soldaat in het Belgisch leger. En in September 1918 was dat leger van den Yzer opgetrokken, om de Duitschers uit het land te verjagen, waar ze vier jaar meester hadden, gespeeld.

Het Belgisch leger streed eerst het bevigst in het woud van Houthulst, dat vol kanonnen en machinegeweren stond. Toch werd het veroverd.

Verderop hielpen de Franschen, Engelschen en Amerikanen. De Duitschers werden steeds meer achteruit gedreven en weldra vroegen ze een wapenstilstand, die op 11 November 1918 gesloten werd.

Plots was de lange wreede oorlog geëindigd. In de laatste weken waren nog veel soldaten gevallen. En vooral in het woud van Houthulst was het vreeselijk toegegaan.

Geen wonder dat Stiene ongerust was. Ze wist dat haar broer in het Houthulstbosch bij de eersten stond, want hij diende er tot gids. Hij had er altijd gewoond en had voor den slag de streek bespied (1). Hij zou dus weer in groot gevaar verkeerd hebben.

Gretig las Stiene zijn brief :

« Geliefde Zuster,

» Ge zult al lang op een brief gewacht hebben en
» hier is hij nu. God zij geloofd, ik leef dus nog, maar
» ik heb veel kamaraden zien vallen. Ik ben nu goed
» genezen en ge moet dus niet verschrikken, als ik u
» laat weten, dat ik nog al erg gekwetst ben geweest. Ik
» zit hier in het hospitaal te Brugge en dat ik u niet
» eer heb gschreven, was omdat ik lang bewusteloos
» heb gelegen en dan zoo zwak was, dat ik niet kon
» peinzen. En aardig, Stiene, ik had een tijd geen ge-
» heugen meer, ik wist zelfs niet, dat ik nog een zuster
» had, die ik toch zoo gaarne zie. Raar, hé, dat een
» mensch zoo kan zijn ! Maar 't is de waarheid.

» Ik heb een kogel in mijn hoofd gekregen. 't Was
» in ons bosch van Houthulst. 't Leek of ze me een ge-
» weldigen knikker gaven. Ik viel neer, En ik heb van de
» wereld niets meer geweten, vier weken lang ! En dan
» had ik twee weken nog maar half mijn zinnen. Daar-
» na kwam de volledige genezing.

» Ik heb gehoord wat er met mij gebeurd is, toen ik

(1) Zie Nr. 209 : « Spion voor zijn land ».

» viel. Lang heb ik daar gelegen. Toch vonden ze me.
» En ze meenden, dat ik dood was. Maar een dokter
» keek toch wat beter en zag dat ik nog leefde. Ik werd
» eerst in een beton onderstand verpleegd, en dan heb-
» ben ze me naar Brugge gevoerd. De kogel is uit mijn
» hoofd gehaald.

» En Stiene, zit nu niet te dubben over me. Ik ben
» een taaie kerel zegt de dokter. En dat is waar. Ik ben
» genezen en goed genezen. En binnen kort kom ik naar
» De Panne, want ik ben nu vrij van soldatendienst.
» En Stiene, dan gaan we weer in onze geboortestreek
» wonen. Ge zult er wel groote oogen open trekken.
» Maar we moeten meehelpen om ons verwoest land
» te herstellen ».

Fiel schreef nog eenige bijzonderheden. Maar 't beste nieuws was toch dat hij leefde en naar De Panne zou komen. Hij kon nog den juisten dag niet bepalen.

Stiene vertelde blijde het nieuws aan het ander personeel van het hospitaal.

Een week later kwam Fiel in De Panne aan. Hij had de reis gemaakt op een vrachtauto, die voor het leger allerlei materiaal kwam halen.

't Was een blijde ontmoeting. Fiel zag nog wel wat bleek, maar was opgewekt en flink van houding. Boven het linkeroog had hij een litteken van de kogelwonde.

Fiel kon veel vertellen. Hij mocht in het hospitaal verblijven. En zoo gingen weer eenige weken voorbij.

Fiel had werk in De Panne. Hij hielp in een winkel van levensmiddelen. Wagens van de bevrijde streek, van Tielt, Roeselare en die kanten, kwamen om allerlei artikelen. Fiel verdiende er een flink sommetje, dat hij zuinig opspaarde. Hij had ook bij het verlaten van den dienst een bedrag gekregen. Stiene bezat eveneens een spaarduitje. Zoo werd het Nieuwjaar.

Fiel had zelfs op Nieuwjaarsdag hard moeten werken. Te zeven uur kwam Stiene hem afhalen. Ze zouden nieuwjaar gaan wenschen bij eenige kennissen. Ze kwamen zoo bij een familie, die evenals zij, vroeger bij het bosch van Houthulst gewoond had. En tot hun verrassing zagen ze daar Pee Ruisen, een kamaraad van Fiel.

Pee Ruisen had Fiel geholpen, toen deze spioneerde voor zijn land. Blij begroetten ze elkaar. Pee vertelde, dat hij wat rond had gereisd, maar het zwerven geweldig moe was.

— De volgende week keer ik naar ons dorp terug, verklaarde hij.

— Uw dorp, zei Boterdale, zooals de man heette, bij wien ze nu op bezoek waren. Maar het bestaat niet meer.

— Dat weet ik ook, hernam Pee. 't Is weggevaagd en nog veel dorpen er bij. Er ligt daar een wildernis.

— En wat wilt ge daar gaan doen? Geen stake of steen meer, geen teute van een huis.

— Dat is niets, beweerde Pee. Ik zal rap genoeg een woning maken. Mijn vrouw, die te Roeselare verblijft,

is ook 't akkoord. En als de woning gereed is, beginnen we ons land te kuischen. en met 't zachte weer kunnen we zaaien.

— Ge zult er geheel alleen wonen, sprak Boterdale.

— Dat zal niet lang duren. Ons volk komt weer. Er zijn nu al menschen hier en daar, niet veel, maar er zijn er toch, en ik wil niet tot de laatsten behooren!

— Waar zult ge eten vinden?

— O, dat halen we te Roeselaer of te Poperinge

— Uren ver!

— O, we doen veel mee voor een keer. Ik maak een oven en we bakken zelf. We zullen er ons wel doorslaan. Ik verlang naar mijn streek en ik keer er terug, besloot Pee Ruisen.

— Man, ge handelt dwaas, wedervoer Boterdale. 't Is nu Winter....

— O, er is ginder hout genoeg om vuur te maken.

— 'k Spreek niet van vuur. Maar de eenzaamheid. Als gij of uw vrouw ziek wordt, geen dokter, uren in 't ronde. Veel slecht weer, en zit dan in een houten kot.

— O, wij boschkanter van Houthulst zijn niet zoo gauw vervaard! zei Pee Ruisen.

En hij weerlegde de bezwaren van Boterdale, die vol hield, dat het veel te vroeg was, om in die woestenij terug te keeren. en Ruisen beter tijden moest afwachten in een bewoonde stad.

Fiel had aandachtig geluisterd, maar niet veel gezegd.

Hij ging met Stiene heen. En op weg naar 't hospitaal waar hij nog altijd een kamertje had, sprak hij tot zijn zuster :

— Ik heb veel zin om met Pee Ruisen mee te gaan en te doen als hij. Ik ben in dien winkel wel goed, maar veel liever wil ik boeren. We hebben daar ook ons stuk land en ik zou er nog wel wat bij koopen.

— Wel Fiel, ik zal gaarne met u mee gaan, antwoordde Stiene.. Mijn hart trekt ook naar onze geboortestreek. En ik peins als Pee, dat er veel volk binnen kort zal weer keeren.

— O, dat is vast en zeker ! Ja, de menschen van het nu verwoeste land, waren zeer aan hun streek gehecht.

— Dus we doen het ? vroeg Fiel.

— Ik ben tevreden.

— Dan zal ik het morgen aan Pee Ruisen zeggen.

En na dit besluit hadden Fiel en Stiene een prettig gevoel.

Pee Ruisen was verheugd te hooren, dat hij gezelschap kreeg. Boterdale sloeg de armen in de lucht en schudde het hoofd. Neen, dat kon hij toch niet begrijspe :. Fiel had hier een goede betrekking. En nu terug loopen naar een wildernis ! En in het hartje van den Winter !

— Dat deel van Vlaanderen is nu een kerkhof be-
weerde hij.

— Juist daarom moeten we er leven brengen, zei Pee Ruisen. O, ik weet het wel, wat ze in de gazetten schrijven. Dat we in den Kempen moeten gaan wonen om

heel onze streek als oorlogsland te laten liggen, opdat vreemde menschen er naar zouden komen zien. Maar dat zal niet waar zijn ! Onze streek moet herleven !

Fiel deelde ook aan den baas van den winkel zijn besluit mee. Hij zou in dienst blijven, tot hij door een anderen knecht vervangen was.

De baas vroeg of Fiel niet wijs was.

Maar al het praten hielp niet.

Pee had aan zijn vrouw te Roeselaere geschreven, dat ze dadelijk bureu zouden hebben. Hij wilde eerst met Fiel alleen gaan. Als het huis gereed was, konden de vrouwen komen. Dat zou niet lang duren.

En na de eerste week van Januari, op een morgen waren Pee Ruisen en Fiel gereed om te vertrekken. Ze hadden een stootwagen gekocht. Daarop lag hun have : twee matrassen, wat dekens, kleeren, een ketel, eenig keukengerief, alles uit de tweede hand gekocht van meer vermogende menschen, wien de oorlog fortuin had gebracht en die, nu 't vrede werd, zich opnieuw gingen inspannen om deftig te wonen en te rentenieren....

't Was een zachte Winterdag met zelfs wat zon, het had licht gevoren in den nacht. En nu begaven ze zich naar Houthulst, om leven te wekken in den dood, als de eerstelingen der opstandig, welke over het gemarteld Vlaanderen zou gloren.

Liefde dreef hen, liefde voor den grond, welken menschen die in niet geteisterde oorden woonden, als een uitgestrekt kerkhof wilden laten liggen en bewaren om

het nageslacht te toonen waar volkeren elkaar hadden uitgemoord.

Boterdale en andere kennissen kwamen kijken. Een man, die zich rijk gescharreld had, riep spottend :

— 't Is nog erger dan zigeuners !

Maar Boterdale zei dat hij moest zwijgen.

— Ge hebt het toch ook gezegd, dat ze stom doen door naar de wildernis terug te loopen.

— Ik heb het hun afgeraden, dat is waar ! Maar nu hun besluit vast staat, bewonder ik hun moed. En luide verklaar ik, dat zulke kloeke gasten de Vlaamsche wildernis rap zullen herstellen, tot verbazing van iedereen.

— Maak om ons geen ruzie ! sprak Pee Ruisen. De mannen van Houthulst houden er altijd den moed in ! Vivat onze streek ! We willen nergens anders wonen ! En de handen jeuken om heel den boel te herstellen.

— Zoo is het, bevestigde Fiel. We zijn weg !

Hij spande zich voor den stootwagen en Pee duwde. Nog een groet en een kwinkslag, en ze vertrokken. En 't was een roerend gezicht !

Op de kar lagen een bijl, een hamer, een houweel, een spade, nagels, krammen, de eerste werktuigen van den vrede om herstel te brengen in het rijk van den dood !

En twee helden gingen als pioniers, die geen ontbering vreesden !

Stiene had in het hospitaal al afscheid genomen van haar broer, die haar na een tijdje zou komen halen.

Pannenaars oogden de vertrekkers na. De baas van den winkel, waar Fiel zoo trouw in 't werk was geweest, had op den wagen een groote kist met levensmiddelen gezet.

't Was een lange reis. Pee en Fiel trokken over Veurne, en dan over Pervyse, waar ze al dadelijk de schromelijkste verwoesting zagen. En erger werd het nu. Te Diksmuide stond geen huis meer recht. In de kelders tusschen het puin verbleven toch eenige ambtenaren en burgers. Er waren ook soldaten, onder wiens toezicht Duitsche krijgsgevangenen, puin opruimden.

Fiel en Pee konden er wat warme soep bemachtigen. Ze hadden brood mee. En zoo middagmaalden en rustten ze wat. Dan trokken ze over Eessen verder. 't Begon te donkeren toen ze nabij het bosch van Houthulst kwamen, of liever, wat er van het bosch overgebleven was.

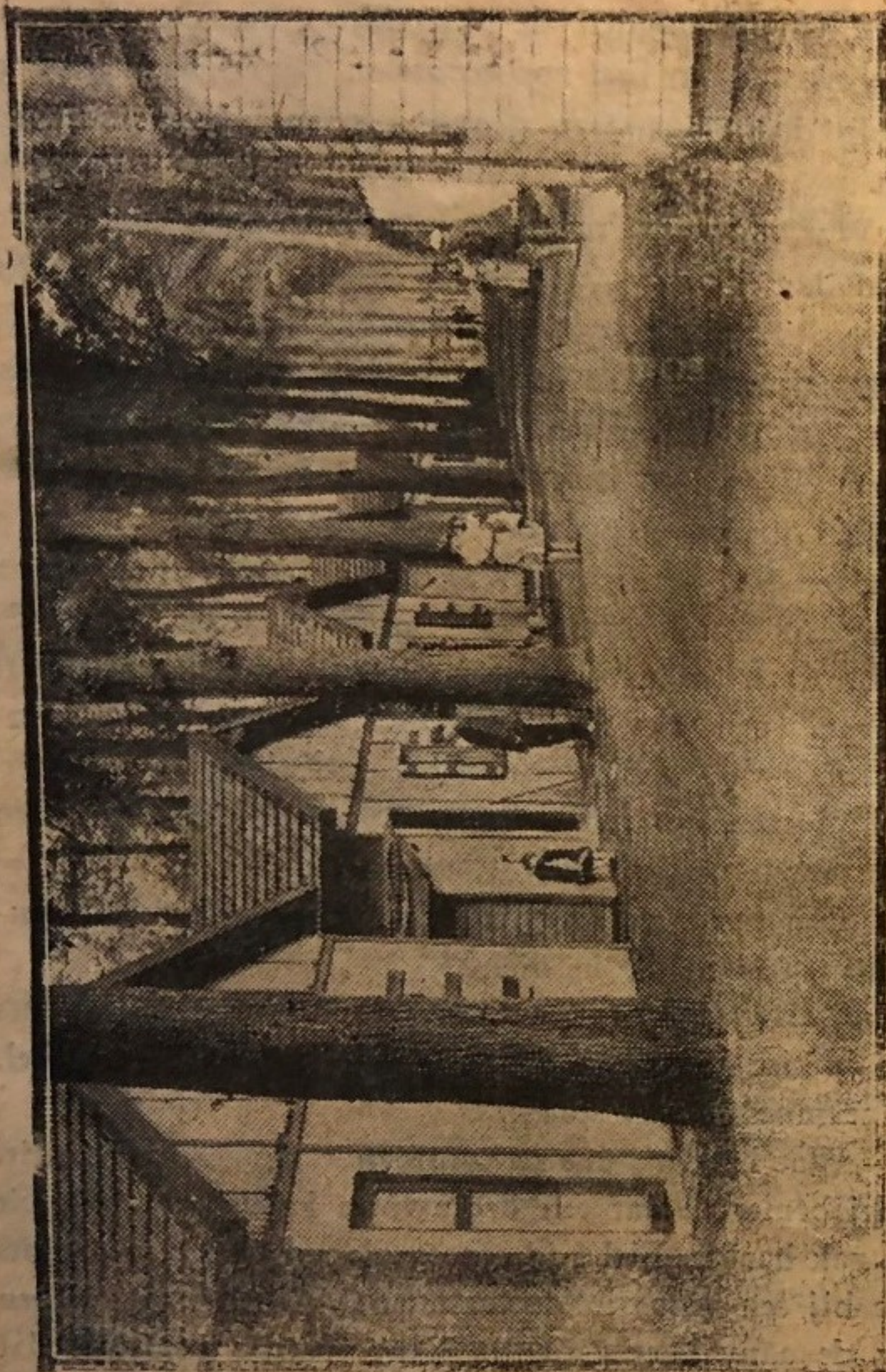
— Wat gasten zijn dat daar ? vroeg Pee Ruisen, toen eenige kerels uit een zijweg kwamen.

— Een soort van Kaffers, antwoordde Fiel. De Engelschen hebben die in dienst.

De Kaffers loerden in de kar. Een wees zijn makkers naar de kist met levensmiddelen, en wenkte Pee en Fiel, dat ze moesten stil staan..

— Wat hebt gij ons te kommandeeren ! riep Fiel uit.

Hij bemerkte dat een der zwarte kerels een dolk uit zijn zak haalde. Fiel had een revolver bij zich. En plots loste hij een schot in de lucht en hield dan het wapen naar de aanvallers gericht. Want 't was duidelijk dat die vreemdelingen roof in den zin hadden.

Houten oorlogshuizen.

Pee bezat ook een revolver en volgde het voorbeeld van Fiel. De Kaffers sloegen op de vlucht.

— Ha, ha, is dat zulk slag van volk ! zei Ruisen.

— Er waren allerlei gasten bij de legers van de bondgenooten, vertelde Fiel. Ik weet niet wat ze nu nog hier pitvoeren.

— We moeten er in elk geval voór oppassen.

— Ja, want een speelde al met zijn dolk.

— Schoone kompanie.

— Als die zwarten hier rondloopen, zullen er ook wel blanke oversten in 't ronde zijn, meende Fiel. Ik ben soldaat geweest en maak me niet zoo gauw benauwd.

— Ik ook niet, verzekerde Pee. Voor die kerels trekken we niet terug. Wat nu, Fiel ?

— O, we kruipen in een onderstand. We hebben matrassen en dekens en we kunnen een vuurtje maken.

— Dat is goed ! Dan kunnen we morgen al aan den bouw van een huisje beginnen.

Onderstanden, betonnen kelders, waren er genoeg. De Duitschers hadden die als versterkingen gebouwd. En al spoedig hadden de mannen er een uitgekozen, die hun geschikt toelleek. Fiel stak een lantaarn aan, die ook al meegenomen was. De matrassen werden op den vloer gelegd.

— Laat ons maar heel den wagen lossen, zei Pee. Die bruinen konden anders morgen met alles weg zijn.

— Wel we hadden nog een waakhond moeten kopen, zei Fiel.

— Ja ! Wel, we kunnen 't nog doen, als ge naar De Panne om uw zuster gaat.

Pee haalde hout en maakte in den onderstand een vuurtje. De rook trok langs een gat weg.

— Ik heb gelezen dat de negers in Congo ook zoo wonen, schertste hij. Wel, die menschen leven ook ! Maar waar gaan we water halen om koffie te maken ? Ik heb wel zin in een kom !

— Ergens in een gracht.... Pompen zullen er niet meer zijn.

— Jawel, er staan er wel hier en daar, door de Duitschers opgesteld. Maar zoek ze nu nog in den donker.

— O, we hebben hier een paar flesschen bier voor vanavond. En ik snij de kaas eens aan, die mijn baas uit De Panne meegegeven heeft.

Pee en Fiel avondmaalden smakelijk en rookten dan een pijpje. Fiel merkte op, dat ze hier woonden als Robinson Crusoe op zijn eiland.

Ze waren moe en legden zich te slapen. Het vuur doofde uit. Maar de mannen hadden dikke dekens en leden geen koude. Fiel had in de oorlog geleerd waakzaam te zijn. En zoo werd hij eensklaps wakker. Hij richtte zich op. Er werd aan de deur van den onderstand gepeuterd.

— Die Kaffers dacht Fiel dadelijk.

Hij wekte zijn kamaraad.

— Ze frutselen aan de deur, zei hij. Ik denk dat het die Kaffers zijn.

— Die schavuiten weer...

De mannen sprongen op. Ze hadden hun lantaarn uitgeblazen, toen ze zich te slapen legden. Maar in 't donker konden ze hun wapens vinden.

— De kerels spreken, zei Fiel.

— Ja... ze hebben zeker gehoord dat we wakker zijn.

Er werd nu niet meer aan de deur gepeuterd, maar men hakte er fel met een bijl op.

— Ze willen binnen komen en ze zijn voorzeker met velen, zei Fiel. Wacht eens.

Hij stak zijn revolver door een kijkgat en schoot. 't Was of de aanvallers daar buiten brulden. En er werd nog geweldiger op de deur gehakt.

— Ze worden nog kwader, hernam Fiel.

— Ja, jongen we moeten ons leven verdedigen. 't Is een schande, dat zulke wilden hier mogen rond loopen.

Fiel vuurde weer ; nu door een andere opening. En de Kaffers antwoordden met nieuw gehuil. In de deur kwam een gat. Pee schoot in die richting zijn revolver af. 't Was wel donker, maar door de opening zagen de Vlamingen de Kaffers toch als schimmen heen en weer springen.

Fiel loste nogmaals zijn revolver. En Pee deed hetzelfde.

Ze begrepen dat hun leven op het spel stond. En ze waren nu woedend op de roovers, die toch tot het leger der bondgenooten behoorden en terugkerende bewoners als vijanden behandelden.

De deur stortte in. Pee en Fiel dekten zich achter de matrassen die ze rechtop stelden tegen de kist met levensmiddelen, want de Kaffers schoten nu ook.

Een groote zwarte kerel had een electrische zaklantaarn. En bij dat licht trad hij binnen, een vervaarlijke bijl zwaaiende. Hij brulde als een leeuw.

Met een kreet sloeg hij achterover. Fiel en Pee hadden hem met hun kogels getroffen.. Maar sneller knalden de schoten van de aanvallers. Het werd een hachelijke toestand voor de twee Vlamingen.

Doch plots klonken andere stemmen.

— Engelschen ! riep Fiel, die de taal hoorde.

De Kaffers sloegen op de vlucht. Ja, het waren Engelsche soldaten. Ze hadden licht bij zich. Fiel en Pee kwamen nu naar voren. Fiel had bij het leger wat Engelsch opgeraapt. Hij vertelde zoo goed als 't ging, wat er gebeurd was.

— Maar wilt ge nu hier komen wonen ? Dat is toch onmogelijk, zei de officier die de Engelschen aanvoerde.

De Engelschen verbleven in een kamp dicht bij en daar hadden ze de schoten gehoord. In den onderstand lagen twee doode Kaffers. Gewonden waren zeker nog weggelopen.

De officier vertelde dat de Kaffers in de streek oorlogsbuit moesten verzamelen, materiaal, door de Duitschers achtergelaten. 's Nachts sliepen ze in barakken. Maar deze waren dan weggeslopen. Ze zochten lijken en haalden er horloge's, ringen en geld af. Ze waren als hyena's.

— Ik zal strenger laten toezien op die gasten belofde de officier. Gaat nu mee naar ons kamp !

— Maar we hebben onze bezittingen en die zouden gestolen worden, vreesde Fiel.

— Wees niet bang ! De Kaffers zijn haastig naar de barakken terug. Ze weten dat ik nu zal laten nagaan, wie er afwezig is. En ze zijn bang voor straf. Ze zullen vannacht niet weg loopen.

— Maar dan kunnen we hier ook blijven, meende Pee Ruisen. We mogen zoo gauw niet vervaard zijn.

— Kom dan morgen naar het kamp, want ik zal een onderzoek doen, hernam de officier.

De lijken werden op den stootwagen gelegd en mee gevoerd. Fiel en Pee zetten de deur weer recht en legden hun matrassen in orde.

Maar na al die rumoerige gebeurtenissen kwam er van slapen niet veel meer.

Den volgenden ochtend wandelden Pee en Fiel naar het kamp. Ze zagen nu nog beter de verwoesting van hun streek. De eene put lag naast den anderen. Hier en daar stonden kruisjes op soldatengraven. Verschrompelde boomstammen verbonden met roestig prikkeldraad. Overal lagen hoopen munitie. Van hoeve of huis was geen spoor meer te zien.

— Ja, 't is een wildernis, zei Fiel. Kijk, hier ergens moet ik gewoond hebben, maar ik kan niet juist zeggen waar..... O, ja, daar staat nog een stuk van de oude linde. En dit is de steenpaal van Wardje's land. En op dien grond heeft ons huisje gestaan.

Fiel schudde het hoofd.

— Wel, 't is daar nog al hoog en droog, sprak Pee :
We zullen er de barak zetten.

Ze hadden afgesproken voorloopig samen te wonen.

Vandaag gaan we met den bouw beginnen hé ? vroeg Fiel.

— Ja, zeker, daar ligt een omvergeschoten oorlogsbarak en we hebben dus al dadelijk hout bij de hand.

Ze stapten nu door naar 't kamp. 't Stond bij het voormalig dorp Houthulst, waar de muren van het klooster nog waren gebleven. 't Had als hospitaal gediend, zooals men op den voorgevel lezen kon. De kerk vormde een grooten puinhoop.

De officier wachtte hen reeds.

— We hebben de schuldigen ontdekt, zei hij. Twee zijn nogal gewond. Zoo waren ze dadelijk verraden. En ze hebben de anderen verklapt, oproerige kerels, die me al veel last hebben berokkend. Ze moeten strak naar Poperinge. Ze zijn al geboeid.

En Fiel en Pee zagen in de barak de gevangenen, die aan elkaar waren geketend. 't Zagen er valsche kerels uit.

— 't Is toch erg, dat zulk volk in onzen oorlog worden gemoeid, zei Pee tot Fiel.

— Ja, ze zullen veel beschaving van de blanken geleerd hebben. 't Gaat raar toe in de wereld.

De officier schreef hun getuigenis op. Fiel en Pee we-

zen de Kaffers die hen reeds wilden aanvallen, toen ze met hun stootwagen bij het bosch kwamen.

De officier praatte nog vriendelijk over hun plannen. Hij duidde een pomp aan, waar ze goed water mochten halen, want in de grachten en putten was vuil en misschien wel besmet.

Pee en Fiel zagen dan de gevangenen onder bewaking van soldaten weg marcheeren. De twee gewonden lagen op een Rood Kruiswagentje.

Fiel en Pee gingen heen. Ze waren toch tevreden, dat dit kamp in de nabijheid was. De vriendelijke officier had hen uitgenoodigd van avond te komen eten en slapen. Ze konden hun bezittingen meebrengen en onder de bewaking van soldaten stellen.

— Want, waarschuwde hij het zijn niet alleen Kaffers, die rond sluipen, maar ook blanke deugnieten zijn op roof uit.

Gaarne namen de twee Vlamingen het voorstel aan.

Ze haalden nu hun gereedschap. En ze stonden dan op de plaats waar Fiel vóór den oorlog met Stiene gewoond had, toen ze al vroeg weezen waren.

Ze wilden eerst den grond gelijk leggen. Het terrein was hobbelig en er kon van alles in den bodem zitten. Met spade en houweel hakten ze den bodem om. Er kwam van alles naar boven : blikjes van conserven, stukken van geweren, prikkeldraad, geblutste drinkbusjes, verscheurde ransels, een ineengedeukte koffiemolen, kogels, een versleten schoen, en nog al veel meer.

— Zie eens, zei hij tot zijn kamaraad.

— Hé, hier zal een soldaat begraven liggen...

Dikwijls werden de dooden haastig in den grond gedolven. We zullen hem voorzichtig uit halen en verder begraven, ginder waar een klein kerkhofje is.

Ze deden het en vonden eigenlijk maar een geraamte met lappen van kleeren bedekt.

— Eens kijken of er geen papieren meer bij zijn, sprak Fiel. Zoo zouden ouders nog kunnen vernemen, waar hun jongen ligt.

Maar hij vond niets van dien aard.

— Het lijkt naar de lappen van zijn uniform te oordeelen een Duitscher te zijn, hernam Pee.

— Ja... Maar 't is voor ons het overblijfsel van een mensch.

— O, natuurlijk.....

Ze droegen het geraamte op een stuk zeil, dat ze ook al gevonden hadden, naar het kerkhofje.

— Misschien is er bij de oorlogsbuit der Engelschen ginder wel een kist, zei Fiel. Ik zal het straks eens vragen.

Ze werkten voort en onderzochten of er mogelijk nog meer dooden lagen hier in den grond, waar ze zouden bouwen.. Maar het bleek niet het geval.

Tegen den middag lag het terrein effen. De mannen aten nu wat en namen een half uurtje rust, bij een vuurtje, dat ze stookten van hout.

Fiel teekende een plan. Drie slaapkamertjes, een keu-

ken, en een achterhokje, om alles te bergen, en een schuurtje voor hun materiaal, en waar ze ook een geit zouden stallen.

Er werd gemeten en gepast, en nu konden ze het hout gaan halen van de neergeschoten barak, die ruim en kloek was geweest. Ze kapten de planken los en stapelden ze op elkaar. Daarmee ging de namiddag voorbij.

Fiel had vlug zelf een kist getimmerd, een langwerpigen bak voor den gevonden soldaat. En hij maakte ook van twee latjes een kruisje.

In 't schemerdonker begroeven de mannen den Duitscher. En op het kruisje voor dit graf schreef Fiel : «Een onbekend Duitsch soldaat ».

— De oorlog is toch wreed, zei Pee. Dat is nu een kloeke gezonde man geweest. En er zal toch iemand om hem treuren.

— De oorlog wreed ! Zwijg me daarvan, sprak Fiel en hij dacht aan zooveel gesneuvelde kamaraden.

De twee vrienden laadden hun bezittingen op den stootwagen en reden er mee naar het kamp.

Alles werd in een barak geborgen. Pee en Fiel wuschen zich en kregen toen een warm maal dat hun heerlijk smaakte.

Den volgenden morgen waren ze al vroeg aan het werk. Ze wilden een flinke barak hebben, en daarom was best dat deze op steenen pilaartjes zou rusten. Dat maakte de woning minder vochtig. Uit een puinhoop konden ze genoeg steenen halen, om die grondvesten

op te richten. Zoo waren ze vandaag metselaars. In het kamp kregen ze kalk en cement. De officier bewonderde nu ook deze stoere kerels en wilde ze gaarne helpen.

's Avonds waren de paaltjes klaar en hadden Pee en Fiel ook wat planken gezaagd. 't Bleef gelukkig droog weer met 's nachts wat vorst en bij dage zelfs een vroolijk zonnetje, dat hun ook scheen te bemoedigen.

In het kamp aten en overnachtten de mannen. Nog een dag en het hout lag op maat gezaagd.

Weer brak een ochtend aan. En nauwelijks was het licht, of Fiel en Pee stapten reeds naar den arbeid. Nu zouden ze aan den eigenlijken bouw van het huis beginnen. Ze sloegen een kruis en vroegen zoo hulp aan God, niet alleen voor de voltooiing van hun woning, maar ook voor het verdere leven in de wildernis en voor herstel van hun arm, gemarteld land.

In de steenen grondvesten werden de rechtstaande balken gevestigd, en ze moesten stevig staan. Aan die balken spijkerden ze dwars de planken, welke de muren zouden vormen, de eene plank even over de andere, om geen reuten als trekaten open te laten. En toen het duisterde, stond de barak daar toch reeds met vier wanden, met de openingen, waarin voor- en achterdeur zouden geplaatst worden.

— 'k Heb wel goesting om den heelen nacht door te werken, zei Fiel.

— Ik ook... Een mensch zou 't in een keer willen af maken, sprak Pee. Maar we hebben rust noodig.

— Ja, ja, we gaan naar 't kamp... En we zijn morgen bij de eerste klaarte hier.... Wel, dat bevalt me beter dan in den winkel van De Panne te sjouwen, al had ik er een braven baas.

Den volgenden dag timmerden ze de binnenwanden, die de verschillende kamertjes moesten scheiden. De Engelsche officier kwam eens zien en bewonderde weer deze Vlaamsche zwoegers, die zich goed uit den slag konden trekken, die metselden en timmerden, en straks zouden boeren, en in deze woestenij zulk een goed humeur behielden.

Weer werd het avond.

— Morgen moeten we op zoek naar ijzeren platen voor het dak, zei Fiel. We zullen er genoeg vinden in het bosch. De Duitschers gebruikten ze voor hun stellingen.

Ze gingen naar het kamp. Over de vlakte kwam een man, die er schuw uitzag. En waarom bleef hij niet op de groote baan, die van Ieper kwam? Waarom sloop hij zoo loensch langs granaattrechters?

Fiel kreeg achterdocht.

— Goeden avond, groette hij.

— Goeden avond, antwoordde de eenzame reiziger. Kunt ge me zeggen, hoe ik naar Roeselare moet gaan?

Die stem was Fiel niet vreemd. De onaangename klank trof hem. Waar had hij die stem meer gehoord? Fiel bekeek den man eens goed. Nu wist hij het... 't Was de deugniet, die hem eens aan de Duitschers verraden had.. Plots greep Fiel hem bij de borst.

— Bezie mij eens goed, zei hij. Ge kent me nog wel.

— Maar neen, mijnheer, ik ben niet van hier ! stamelde de andere.

Hij tastte in den zak en plotst stak hij met een mes en trof Fiel in den arm. Hij raakte zoo los en liep weg. Maar Pee Ruisen liep hem na.... Hij wierp den vluchteling een grooten tak tegen de beenen. De man viel en rolde in een granaattrechter, die vol vuil water stond.

— Kruip er maar uit ! sprak Pee. Maar let goed op mijn revolver hier. Als ge niet koest zijt, blaas ik u omver, moordenaar !

De vluchteling moest wel gehoorzamen. En druipend stond hij voor Ruisen. Fiel was hier ook al.

— Ha, fielt, nu toont ge seffens, wie ge zijt. Mee met ons !

— Zijt ge erg gewond ? vroeg Pee.

— Neen, neen... alleen 't vel af... Maar de valschaard had het anders bedoeld.

— Met wat recht hield ge me ook aan ? vroeg de gevangene. Ik nam u voor roovers. Er loopen er hier rond.

— Ja, ge zijt een van de gevaarlijkste ! beweerde Pee. En nu gewillig mee.

Fiel en Pee namen den man tusschen hen in. Deze hield bij hoog en laag vol, dat hij eerlijk was en alles een misverstand moest zijn. Maar de twee kamaraden brachten hem naar het kamp.

— Een gevangene ? vroeg de officier aan Fiel.

— Ja, luitenant, antwoordde Fiel. En 't is nu geen

zwarte, maar een blanke. Op het laatste van den oorlog was ik naar hier gezonden om voor ons leger het bosch van Houthulst te bespieden. Om dat goed te kunnen doen, hield ik me of ik vrijwillig voor de Duitschers werkte. En deze man was ook bij ons. Hij diende en fleemde de Duitschers. Hij had bemerkt dat ik 's nachts rondsloop en begreep zoo, dat ik spioneerde. En hij heeft mij aan de Duitschers verraden. Ik werd ter dood veroordeeld. Ik stond al tegen een boom om neergeschoten te worden, toen er juist uit de lucht bommen geworpen werden. Ieder vluchte naar een onderstand en ik maakte dat ik weg kwam (1). Zoo redde ik mijn leven tot groot spijt van dezen valschaard.

Fiel vertelde dit in gebroken Engelsch. En hij vervolgde :

— Als zoo'n gemeene kinkel nu hier rond zwerft, is het met een slechte bedoeling. Laat zijn zakken eens doorzoeken, luitenant. Wie weet, wat er uitkomt.

Twee soldaten deden het, En ze brachten drie horloges, een portefeuille met geld, en gouden ringen te voorschijn. Een dier ringen zat nog aan een afgesneden vinger, omdat hij er hem niet af had kunnen schuiven.

— Een lijkenberoover ! riep Fiel met afschuw uit.

— Ik heb dat alles van een zwarte gekocht, beweerde de gevangene.

(1) Zie Nr. 209 : « Spion voor zijn land ».

Fiel vertaalde dit, maar de officier merkte op, dat het al even slecht en gemeen was.

De aangehoudene werd in een hokje opgesloten. Fiels wonde bleek onbeduidend, het mes was afgeschampt.

Den volgenden dag werd de gevangen roover geboeid naar Ieper gebracht. De officier had hem toch nog droge kleeven gegeven, al bromde Pee, dat hij met zulke schoften geen medelijden zou hebben.

Fiel en Pee gingen nu op zoek naar ijzeren platen. Ze zagen op hun weg ook nog lijken. De officier had gezegd ze te laten ligen, daar officieele mannen ze opzochten en begroeven.

Er werden geschikte platen ontdekt en 's avonds nog lag de nieuwe woning onder dak. Fiel stak er een denentak op, naar oude gewoonte. Daarna werd de vloer gelegd. En in het kamp kregen ze glas voor de vensters.

't Werd nu Zondag en heel vroeg vertrokken de beide Vlamingen naar Roeselare. Ze zagen onderwege een kerkhof van een vernield dorp. Veel graven lagen opengeschoten. De zerken van kelders waren verbrijzeld. In 't ronde bemerkte men stukken van geraamten, doodshoofden, brokken van kisten, en 't was een akelig gezicht, die dooden uit hun graven geschoten.

In de verte rees dan de St-Michielstoren van Roeselare op. In de stad woonde een herbergier, die Fiel vroeger op zijn spionagetocht diensten bewezen had. Pee en Fiel werden er hartelijk ontvangen. Ze hadden veel te ver-

tellen.... En 's avonds beloofde Pee na een week om zijn vrouw te komen die daar verbleef.

Die week werd er nog hard aan 't huisje gewerkt. Het schuurtje stond er toen en ook een bakoven. Pee en Fiel timmerden beddebakken, een tafel, eenige banken, een kastje en schabben. Ze lieten geen tijd verloren gaan. 't Was alles primitief en grof, maar de meubelen zouden dienst bewijzen.

En 's Zondags vertrokken ze. Fiel nam den stootwagen mee. Want in De Panne moest hij nog van alles koopen, voor de huishouding.

Stien was blijde haar broer terug te zien en nieuwsgierig zijn verhaal te hooren. Fiel verzweg nog maar de ontmoeting met de Kaffers.

Hij vond nog twee gezinnen van de streek, die ook al terug wilden.

Komt maar mee ! sprak Fiel. Buren hebben we juist noodig.

's Maandags werd een inslag gedaan van potten, pannen, ketels, tellooren, kommen en wat Stiene nog noodig oordeelde. En 's Dinsdags spande Fiel een flinken trekhond voor den wagen.

De twee gezinnen waren ook gereed mee te gaan. Boterdale en andere kennissen zagen opnieuw den uittocht.

— Echte kerels van Vlaanderen, zei Boterdale. Ha neen, met zulk volk zal dat deel van Vlaanderen niet

lang een wildernis blijven. Ze schrijven in sommige gazetten dat het herstel wel dertig jaar zal duren, maar gasten als Fiel en Ruisen, en anderen zullen 't anders toonen.

Pee Ruisen en zijn vrouw waren er al, toen Fiel en Stiene bij het huisje kwamen. Ruisen, had uit Roeselare een kachel meegebracht, vervoerd op een geleenden kruiwagen.

En 's avonds brandde de stoof en walmde voor de eerste maal de geurige koffie door de nieuwe woning.

De twee nieuwe familie's trokken dan naar het kamp om er te overnachten.

Pee grendelde de deur.

— Na vier jaar dolen, zijn we eindelijk thuis, zei hij.

— Laat ons bidden ! sprak Stiene.

Allen zónken op de knieën en Stiene zei luid het avondgebed en 't was als de wijding van hun nieuwe woning, hun schamele barak in de wildernis, maar toch hun eigen huis !

Fiel en Pee hielpen de twee nieuwe gezinnen bij het bouwen van hun huis.

Elke week gingen eenigen van de kleine kolonie, naar Roeselare of Thorhout om allerlei waren. De bewoners van de frontstreek ontvingen van de regeering vluchtelingengeld om in hun onderhoud te voorzien. Ook onze vrienden mochten dit gaan halen.

Inmiddels maakten ze hun land schoon. Er kwam van

alles uit. En vooral met de munitie moest men voorzichtig zijn ! Die kon ontploffen en vreeselijke ongelukken verwekken, zooals het nu tien jaar later nog gebeurt.

Er kwam sneeuw en dan zaten de teruggekeerden opgesloten in hun barak.

Maar de Lente brak aan. En het zaad werd uitgestrooid, het eerste zaad, dat in de doodsvalei, leven zou brengen !

's Nachts hadden Fiel en Pee hun revolver naast zich. Stiene en vrouw Ruisen wisten het nu, welke ontmoetingen met de Kaffers de mannen gehad hadden.

De soldaten uit het kamp waren vertrokken naar een ander punt. Er zwierven nog zwarten rond en ook Chinezen. Eenzame reizigers werden overvallen en vermoord, zooals bij Passchendale, twee Fransche dames, die naar 't graf van hun gesneuvelden bloedverwant kwamen zien. Ook elders gebeurden misdaden.

Te Hazebroek werd een Kaffer gevangen gezet, die bekende acht moorden in de frontstreek bedreven te hebben. Hij had ook die twee Fransche vrouwen 't leven benomen. Om zijn misdrijven werd hij dood geschoten.

't Was voor de teruggekeerden een lastig leven. Met vreugde wonnen ze hun eersten, nog armoedigen oogst.

Fiel en Pee kregen ook werk bij de opruiming van het front. Ze verdienden flink hun brood. Overal keerden meer bewoners terug. En later hielp de regeering mee. Toen werden voor Fiel en Ruisen afzonderlijke steenen huizen gebouwd.

Men ploegde de verwoeste streek om. Overal sproot nieuw leven uit.

En na drie jaar was de wildernis niet meer te herkennen.

Fiel en Stiene zijn nu getrouwd en hebben elk een hoefje. En gaarne wonen ze in hun eigen streek.

EINDE.

NAWOORD

«»

Men is ook langen tijd bezig geweest om de achtergelaten dooden behoorlijk te begraven. Afzonderlijke lijken werden samen gebracht op uitgestrekte militaire kerkhoven, die men nu goed onderhouden ziet liggen tusschen de zee en de Leie, en elders in West-Vlaanderen.

's Zomers ruischt het koren rond die doodenvelden en naar alle zijden gloeien de nieuwe daken om herbouwde torens van herrezen steden en dorpen. In de weiden graast weer het vee en elk voorjaar botten jongboomen uit, terwijl bloemen hun schitterende kleuren ten toon spreiden.

En de bewoners die zooveel geleden hebben, haten den oorlog en zegenen den vrede.

«»

BERICHT.

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK verschiijnt elke week.

De boekjes zijn bij de boekhandelaren en dagbladverkoopers te verkrijgen. Waar dit niet het geval is, vrage men catalogus aan:

A. HANS-VAN DER MEULEN, CONTICH.

